

Muistisairaan osallisuuden tukeminen

Opas tehostettuun palveluasumiseen Timontaloon

LAB-ammattikorkeakoulu
Sairaanhoitaja (AMK), Sosiaali- ja terveysala,
2021
Heidi Hakanen
Piia Kaariste
Milla Ruuska

Tiivistelmä

Tekijä(t) Hakanen, Heidi Kaariste, Piia Ruuska, Milla	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 21	Valmistumisaika 2021
Työn nimi Muistisairaana osallisuuden tukeminen Opas tehostettuun palveluasumiseen Timontaloon		
Tutkinto Sairaanhoidtaja (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, Timontalo.		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena oli asukkaan osallisuuden tukeminen tehostetussa palveluasumisessa. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotoksena tehtiin opas osallisuuden tukemisesta omaisten ja hoitajien käyttöön. Toimeksiantajana toimi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä muistisairaana osallisuutta päivittäisessä elämässään palvelutalossa.</p> <p>Opas tehtiin yhteistyössä työelämän, toimintayksikön henkilökunnan ja omaisten kanssa. Suunnitteluvaiheessa kartoitettiin henkilökunnan ja omaisten tarpeet oppaan sisällön suunnittelua varten. Alkukartoituksen vastaukset käsiteltiin teemoittelun avulla. Oppaasta tehtiin selkeä, käytännönläheinen ja siinä huomioitiin yksikön erityispiirteet. Opas tehtiin myös palvelemaan omaisia uuden asukkaan muuttaessa yksikköön. Oppaassa käsiteltiin osallisuutta käsitteenä sekä osallisuuden tukemista hoitajan ja omaisen näkökulmasta. Oppaaseen tuli myös esittely Timontalosta palveluineen.</p> <p>Opas toteutettiin lineaarisen mallin mukaan. Opinnäytetyön tietopohjaan haettiin tietoa tieteellisistä ja ammatillisista artikkeleista ja julkaisuista. Lisäksi hyödynnettiin viranomaisjulkaisuja ja tutkimuksia. Lähteinä käytettiin ajantasaisia ja luotettavia lähteitä. Oppaasta kerättiin lopuksi palaute, joka koski oppaan sisältöä, ulkonäköä ja hyödynnettävyyttä. Palautteen mukaan oppaan koettiin olevan selkeä, helppolukuinen ja helposti hyödynnettävissä yksikössä.</p>		
Asiasanat Osallisuus, palveluohjaus, muistisairaus, tehostettu palveluasuminen		

Abstract

Author(s) Hakanen, Heidi Kaariste, Piia Ruuska, Milla	Type of Publication Bachelor's thesis Number of Pages 21	Published 2021
Title of Publication Supporting the Participation of Residents suffering from Dementia Guide for assisted-care facility Timontalo		
Name of Degree Bachelor of Health Care, Nursing		
Name, title and organization of the client The Centre of Excellence on Social Welfare in Päijät-Häme, Timontalo		
Abstract <p>This thesis examines the topic of supporting the participation of residents housed in assisted-care facilities specifically those requiring 24-hour assistance. This thesis seeks to enhance the daily engagement of individuals suffering from dementia within assisted-care, due to which a practice-based approach was taken. This was implemented by creating a guide on supporting social engagement for the use of caregivers and family members, The Centre of Excellence on Social Welfare in Päijät-Häme acted as the mandate.</p> <p>The guide was created to assist family members looking to house their relative in an assisted-care facility, and gave an overview of the Timontalo establishment and the services it provides. It was executed according to the linear model. The guide was created by collaborating with both the facility staff as well as family members were assessed and taken into account when designing the content. During this initial assessment the responses were categorised matically, allowing for the guide to be made clear and practical, whilst still accounting to exploring the role of support from the perspective of the caregiver or family member.</p>		
Keywords Participation, service counselling, dementia, assisted-care		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Opinnäytetyön tausta.....	2
2.1	Tarkoitus ja tavoitteet.....	2
2.2	Opinnäytetyön toimeksiantaja.....	2
3	Osallisuus.....	3
3.1	Osallisuus osana hyvinvointia.....	3
3.2	Osallisuuden tukeminen.....	5
4	Muistisairaahan polku tehostettuun palveluasumiseen.....	7
4.1	Palveluohjaus.....	7
4.2	Tehostettu palveluasuminen.....	9
4.3	Toimintakyvyn arviointi ja hoitosuunnitelma.....	9
5	Opinnäytetyön ja oppaan toteutus.....	11
5.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	11
5.2	Oppaan suunnittelu.....	11
5.3	Oppaan toteutus.....	12
5.4	Hyvän oppaan kriteerit.....	14
5.5	Palaute oppaasta.....	15
6	Pohdinta.....	16
6.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	16
6.2	Johtopäätökset.....	17
	Lähteet.....	18

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kartoituskysymykset

Liite 3. Opas

Liite 4. Tutkimuslupa

1 Johdanto

Osallisuus merkitsee Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan mukana oloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisestä rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä. Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan eri ikäisten ja eri ryhmien osallisuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.) Osallisuus on osa iäkkäiden hyvinvointia. Kunnan tehtävänä on tukea osallisuutta ja toimintakykyä kaikissa elämänvaiheissa. Tavoitteena on ikääntyneiden yhdenvertainen mahdollisuus hyvään elämään. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020.) Muistiliiton hyvän hoidon kriteeristö kertoo muistisairaana oikeudesta olla osallisena omassa elinympäristössään ja yhteiskunnassa omien voimavarojensa mukaan. Muistisairas on läheistensä kanssa osallisena itseään koskevissa hoidon suunnittelussa ja päätöksissä. (Muistiliitto 2016.)

Muistisairaana ja läheisen suhde muuttuu usein sairauden edetessä, eikä muistisairas välttämättä esimerkiksi tunnista läheisiään. Omaisten saama tieto muistisairaudesta ja sen etenemisestä voi helpottaa tilanteeseen sopeutumista. Läheisen avulla sairastuneen oma ääni saadaan mukaan hoidon suunnitteluun, arviointiin ja toteutukseen. Omaisten voi olla apuna arjessa myös pitkäaikaishoitoon siirryttäessä. (Terveyskirjasto 2019.)

Hoitotyön tutkimussäätiö (2019) on laatinut kuntouttavaan työotteeseen perustuen muistisairaana päivittäisten toimintojen tukemiseen hoitosuosituksia, joiden tavoitteena on edistää sairastuneen hyvää ja täysipainoista elämää. Tarkoitus on yhtenäistää suositusten avulla hoitokäytäntöjä. Suosituksen sisältönä on vuorovaikutus, aktiviteetit, musiikki ja muistelu toimintakykyä ylläpitävänä ja kuntouttavana lääkkeettömänä menetelmänä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä muistisairaana osallisuutta elämään tehostetussa palveluasumisessa. Tarkoituksena on lisätä tietoisuutta osallisuudesta henkilökunnalle ja omaisille, jotka vaikuttavat muistisairaana elämänlaatuun tehostetussa palveluasumisessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä tulostettava opas osallisuudesta ja osallisuuden tukemisesta Timontalon henkilökunnan ja omaisten käyttöön. Opas antaa myös uudelle asukkaalle ja omaisille tietoa palveluista ja toiminnasta.

2 Opinnäytetyön tausta

2.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä muistisairaana osallisuutta elämään tehostetussa palveluasumisessa. Tarkoituksena on lisätä tietoisuutta osallisuudesta henkilökunnalle ja omaisille, jotka vaikuttavat muistisairaana elämänlaatuun tehostetussa palveluasumisessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä tulostettava opas (Liite 3.) osallisuudesta ja osallisuuden tukemisesta Timontalon henkilökunnan ja omaisten käyttöön. Opas antaa myös uudelle asukkaalle ja omaisille tietoa palveluista ja toiminnasta.

2.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja

Timontalo on 24-paikkainen tehostetun palveluasumisen toimintayksikkö, joka toimii ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus- toimialan alla Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä. Toiminta-ajatuksena on tuottaa turvallista ja omatoimisuutta tukevaa palveluasumista ikääntyneille, joilla on muistisairaus. Timontalo on asukkailleen voimavaroja tukeva, kodinomainen loppuelämän koti. (PHHYKY 2019.)

Timontalossa työskentelee palveluesimies, kaksi sairaanhoitajaa ja 11 lähihoitajaa. Hoitajat vastaavat hoidosta ja huolenpidosta ja sairaanhoitajat lisäksi lääkehoidosta. Aamu- ja ilta- vuoroissa on neljä hoitajaa, yövuorossa yksi hoitaja. Lisäksi sijaisuuksiin käytetään varahenkilöitä tai muita sijaisia, joilla on koulutus tehtävään. (PHHYKY 2019) Timontalossa on oma lääkäri, joka on tavoitettavissa virka-aikana. Yhteistyössä on mukana fysioterapeutti ja osastofarmaseutti. Yhteistyössä on mukana myös Nastolan seurakunta ja vapaaehtoistyöntekijöitä eri järjestöistä, sekä yksityishenkilöitä. (Siivonen 2021.)

Muiden palveluiden tuottamisesta vastaa: ateriapalveluiden osalta Päijät-Hämeen ateriapalvelu Oy, liinavaatteista Lahden tekstiilihuolto Oy, lääketoimitukset ja annosjakelu Nastolan apteekki, siivouksesta Päijät-Hämeen laitoshuoltopalvelut, aterioiden kuljetuspalvelut Posti Oy, vainajien kuljetus Hautauspalvelu Niemi, kiinteistöhuoltopalvelut Lahden tilakeskus, tilapalvelut. (PHHYKY 2019.)

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus toimialalle on kehitetty visio *Eletään koko elämä*. Asumispalveluille on tehty oma strategia, johon kuuluu hyvän elämän lupaukset, jotka kuvaavat palvelutalon asukkaiden omia ajatuksia ja toiveita hyvästä elämästä palvelutalossa. Hyvän elämän lupaukset ovat: Kodissasi olen sinua varten, Kunnioitan sinua, Sinulla on mahdollisuus valita ja vaikuttaa, Autan toteuttamaan kanssasi arjen pieniä iloja ja unelmia. (PHHYKY 2019.)

3 Osallisuus

3.1 Osallisuus osana hyvinvointia

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan osallisuus on vahvasti yhteydessä hyvinvointiin. Matalan osallisuuden kokeminen aiheuttaa psyykkistä kuormitusta ja yksinäisyyttä. Osallisuuden kokemukset lisäävät hyvinvointia ja turvallisuutta. Tutkimuksiin perustuen osallisuus ja sitä lisäävät toimet voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen. Osallisuus omassa elämässä ja siihen vaikuttaminen. Yhteisöön kuuluminen ja siinä vaikuttaminen. Osallisuus yhteisestä hyvästä, toimiminen omien arvojen mukaisesti ja siitä kiitoksen sekä arvostuksen saaminen. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2020.)

Muistiliiton hyvän hoidon kriteeristö kuvaa osallisuuden osana hyvinvointia. Osallisuus on osa hyvää elämänlaatua. Muistisairaana yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, on olla omassa elämässään aktiivisena toimijana niillä voimavaroilla, joita hänellä on jäljellä. Muistisairas tarvitsee kannustusta voidakseen elää omannäköistä elämää, vointinsa mukaisesti. (Muistiliitto 2016.)

Muistisairaajat ihmiset ovat myös toimijoita, eivät pelkästään avun saajia tai tarvitsijoita. Osallisuuden kokemus sekä mahdollisuus käyttää jäljellä olevia voimavaroja, tukee aktiivisena ja yhdenvertaisena kansalaisena toimimista. Muistisairasta on tärkeä kannustaa mahdollisimman pitkään osallistumaan hänelle tärkeisiin harrastuksiin sekä sosiaalisten verkostojen toimintaan omien voimavarojensa mukaisesti. Tavoitteena on, että muistisairas ihminen pystyy jatkamaan laadukasta ja omannäköistä elämää vointinsa mukaan. Hoidon lähtökohdaksi on kuntouttava, mahdollistava ja osallistava työote sekä näyttöön perustuva toiminta. Näin toimiessa muistisairaana ihmisen omat voimavarat ovat aktiivisesti käytössä ja toimintakyky säilyy pidempään. Tämä on äärimmäisen tärkeää, sillä passivoivassa ympäristössä muistisairaana toimintakyky heikkenee hyvin nopeasti. (Muistiliitto 2016.) On tutkittu, kuinka psyykinen ja fyysinen hyvinvointi ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Eli jos asukas voi henkisesti huonosti, on masentunut ja kokee yksinäisyyttä, se vaikuttaa myös vahvasti fyysiseen toimintakykyyn. Asukkaan muuttaessa palveluasumisen piiriin, on se iso muutos entiseen. Kuitenkin jokainen kokee muutoksen yksilöllisesti. (Lotvonen, S. ym. 2018)

Ikäinstituutin teettämän osallisuustutkimuksen mukaan osallisuuden ymmärtämistä havainnollistetaan nelikentän avulla. Siinä yhdistyvät sekä yksilön kokemuksellinen puoli että yhteisölliset ja rakenteelliset tekijät. (Ikäinstituutti 2020.)

Yksi tärkeimmistä muistisairaana osallisuuteen vaikuttavista tekijöistä on toimintaympäristön toimivuus. Toimintaympäristö muodostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Fyysiset olosuhteet ovat merkittävässä roolissa varsinkin muistisairaiden kanssa toimittaessa. Tilat ja huonekalut tulisi säilyttää järjestykseltään lähes samana, jolloin asukas kokisi ympäristön tutuksi ja turvalliseksi. Tilojen ääni-, valo-, ja värimaailman tulisi myös tukea turvallisuuden tunnetta, jolloin asukkaana olisi helpompi keskittyä esim. tilassa toimimiseen, kuin tilan ulkoiseen olemukseen ja sen muuttamiseen. Toimintaympäristössä tulee myös huomioida asukkaana turvallisuus. Turvallisuuden huomioimisessa voi haasteena olla asukkaana yksityisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta huolehtiminen. Turvallisessa toimintaympäristössä asukkaana on helpompi osallistua eri toimintoihin. Hyvin suunniteltu toimintaympäristö vähentää asukkaiden avuntarvetta ja hoitajien kuormitusta, myös apuvälineiden tarve voi vähentyä. (Lähdesmäki & Koistinen 2009.)

Palveluasumisessa on hyvä panostaa kodinomaiseen ympäristöön. Tällöin muistisairas ihminen kokee ympäristön turvalliseksi ja näin ollen pystyy toimimaan tutun omaisessa ympäristössä omien tottumustensa mukaisesti. Kodikkuus tukee asukkaana toimintakykyä. Osallisuutta tukee myös sisätilojen yhteyteen suunnitellut ulkotilat, joissa asukkaat voivat itsenäisestikin liikkua. (Muistiliitto 2017.) Osallistavan toimintaympäristön tulee mahdollistaa asukkaalle aikaansaamisen ja onnistumisen kokemuksia. Erityisesti tulee huomioida yksilöllisyys, mukauttaminen asukkaana voimavaroihin, palaute ja tuki. (Käypä hoito -suositus 2016.) Silloin kun asukkaiden ympäristö on luotu turvalliseksi ja hyvällä tavoin arkiseksi, se mahdollistaa asukkaille päivittäin positiivisia kokemuksia. Tutkimuksissa on selvinnyt, että kun asukas tuntee kuuluvansa yhteisöön ympäristönsä myötävaikutuksella, on se pohjana asukkaana hyvinvoinnille. Hoitajien pitää myös osata helpottaa tätä prosessia seuraamalla asukkaiden mieltymyksiä viihtymisen lisäämiseksi. (Andre, B. Ym. 2020.)

Fyysisten tekijöiden lisäksi osallisuuteen vaikuttaa myös ilmapiiri, jossa toimitaan. Hyväksyvä asenne, läheisten aktivoiminen ja vapaaehtoistyö liittyvät yhä enenevässä määrin osallistavan toimintaympäristön toimivuuteen. Tärkeää on antaa asukkaiden itse vaikuttaa toimintaympäristön luomiseen. Tiedottaminen on iso osa osallistamista. Tässä kohtaa hoitohenkilöstö on erittäin tärkeässä asemassa. Asukkaille on tarjottava osallistumisen ja yhteisten onnistumisien mahdollisuuksia, jolloin torjutaan osattomuutta. (Valtioneuvosto 2018.)

3.2 Osallisuuden tukeminen

Muistisairas ihminen nähdään kokonaisuutena, jonka hoiva ja hoito perustuvat yksilöllisiin suunnitelmiin, jotka vastaavat toimintakykyä ja tarpeita. Muistisairasta tuetaan omiin valintoihin ja hän on mukana hoidon suunnittelussa ja päätöksen teossa läheistensä kanssa. Hyvä hoito tukee elämänlaatua, toimintakykyä ja osallisuutta. (Muistiliitto 2016, 9.)

Muistisairaana ihmisen elämänselämisen tunteminen on tärkeää, jotta voidaan vastata ihmisen tarpeisiin yksilöllisesti ja auttaa ihmistä säilyttämään oma identiteettinsä. On hyvä tietää ihmisen eletystä elämästä, muistoista ja kokemuksista sekä erilaisista elämänvaiheista. On myös hyvä huomioida, että muistisairaus voi tuoda mukanaan erilaisia toiveita. Muistisairaudesta edetessä voi olla vaikea arvioida ihmisen elämänlaatua kysymällä häneltä itseltään. Tällöin muistisairaana havainnointi on tärkeää, erityisesti mikäli sanallinen kommunikointi ei enää onnistu. Suurin elämänlaatuun vaikuttavista tekijöistä on muistisairaana sosiaalisten verkostojen ylläpito ja tässä hoitaja on tärkeässä roolissa. (Muistiliitto 2016, 10.) Läheisten tukeminen ja huomioiminen antamalla tietoa on osa muistisairaana hyvää hoitoa. Läheiset toimivat muistisairaana äänenä, kun hän ei enää itse pysty kertomaan tahtoaan. (Terveyskirjasto 2019.)

Hoitotyön tutkimussäätiö (2019) on laatinut kansallisen hoitosuosituksen muistisairaana päivittäistoiminnoista suoriutumisen tukemiselle. Hoitosuosituksessa kerrotaan kriittisesti arviointeihin tutkimuksiin perustuen lääkkeettömistä hoitotyön menetelmistä, joita käytetään tukemaan muistisairaana päivittäisistä toiminnoista selviytymistä. Tämä edistää muistisairaana mahdollisuutta elää toimintakykijensä mukaan hoitohenkilökunnan ja omaisten tuella täysipainoista elämää. Päivittäisten toimintojen tukeminen voi vaikuttaa muistisairaana selviytymiseen arjessa. Läsnäolo ja ohjaus hoitotyössä saattavat tukea selviytymistä arjen toiminnoista paremmin kuin puolesta tekeminen. Omatoimisuuteen kannustetaan huomioimalla muistisairaana tunteet eri tilanteissa. Hoitajalta vaaditaan onnistuneeseen vuorovaikutukseen päästäkseen tietoa muistisairauksista ja niiden hoidosta, sekä muistisairaana elämänselämänsä historiasta. Hoitaja voi hyödyntää musiikkia vuorovaikutustilanteessa. Musiikki voi tukea muistisairaana kommunikaation säilymistä pidempään. Laulaminen tai mielimusiikin kuuntelu voivat auttaa muistisairasta tunnistamaan tutun ihmisen. Ohjatut aktiviteetit voivat vaikuttaa suotuisasti muistisairaana toimintakyvyn ylläpitoon. Esimerkiksi musiikki yhdistettynä liikuntaan, kognitiiviset harjoitteet yksin ja ryhmässä muistisairaana toimintakyky huomioiden tukevat päivittäisistä toimista selviytymistä. Liikuntaharjoitteita olisi hyvä harjoittaa

säännöllisesti, jotta tästä olisi hyötyä muistisairaalle. Tuolijumppa on hyvä esimerkki sopivasta liikuntaharjoituksesta. (Hotus 2019, 12-14.)

Muistisairauden edetessä muistisairaahan ja läheisten välinen suhde muuttuu. Läheisen hyvinvointi ja jaksaminen vaikuttaa muistisairaahan hyvinvointiin. Omaisen on tärkeä saada tietoa muistisairaudesta ja sen eri vaiheista sillä tämä helpottaa tilanteen kestämistä ja ymmärtämistä. Läheisen on hyvä olla mukana tekemässä hoito- ja kuntoutussuunnitelmaa yhdessä muistisairaahan kanssa, tässä suunnitelmassa huomioidaan myös omaisen tuen tarve. Muistisairaahan muutto pitkäaikaishoitoon on sekä muistisairaalle, että omaiselle suuri muutos. Luopuminen voi omaisesta tuntua surulliselta ja vaikealta. Läheiset voivat osallistua pitkäaikaishoidon arjessa ruokailussa avustamiseen, ulkoiluun ja tukea läsnäolollaan muistisairaahan turvallisuuden tunnetta. (Terveyskirjasto 2019.)

4 Muistisairaahan polku tehostettuun palveluasumiseen

4.1 Palveluohjaus

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämisen ja arvioinnin välineeksi palvelujen laatusuosituksen. Laatusuosituksen tavoitteena on turvata hyvä ikääntyminen ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville ikääntyville henkilöille. Laatusuosituksen keskeiset sisällöt ovat: iäkkäiden toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistyön lisääminen, digitalisaation sekä teknologioiden hyödyntäminen, asumisen ja asumisympäristöjen kehittäminen sekä palveluiden tuottaminen ja järjestäminen, asiakas- ja palveluohjaus, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö sekä laadun varmistaminen. Kullakin sisältöalueella on omat suosituksensa, jotka kohdistuvat sekä väestö- että yksilötasolle. Suositusten toteutumisista seurataan valtakunnallisesti ja paikallisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021.)

Vanhuspalveluja määrittävät ja ohjaavat useat lait ja suositukset. Lisäksi erilaisissa hankkeissa on laadittu toimintamalleja hyvistä käytännöistä. THL seuraa vanhuspalvelulain ja suositusten toteutumista. (THL 2020.)

Päijät-Hämeen alueella asiakasohjaus Siiristä saa tietoa ja ohjausta kaikista ikääntyneiden palveluista. Siirissä palveluneuvojat kertovat tarjolla olevista palveluista ja pyrkivät löytämään oikeanaista apua kunkin asiakkaan tarpeen mukaisesti. Mikäli palvelu vaatii laajaa palvelutarpeen selvittämistä, palveluneuvojat järjestävät asiakasohjaajan käynnin tätä varten. Pyyntö palvelutarpeen arvioinnista voi tulla asiakkaalta itseltään, hänen omaiseltaan, viranomaiselta tai joltakin ulkopuoliselta, joka on hänestä huolissaan. Palvelutarpeen arviointiin tulee aina olla asiakkaan suostumus. Arviointikäynnillä selvitetään asiakkaan kokonaistilannetta asiakkaan sekä mahdollisesti myös hänen omaisensa kanssa. Asiakasohjaaja tarjoaa asiantuntemuksensa asiakkaan käyttöön, ohjaa asiakasta kuinka ilmenneisiin palvelutarpeisiin voidaan vastata huomioimalla sekä kunnallisen, yksityisen että kolmannen sektorin palvelut. Palvelutarpeen arvioinnissa (Kuvio 1.) huomioidaan asiakkaan fyysinen-, psyykinen-, ja sosiaalinen toimintakyky, asiakkaan voimavarat, asiakkaan sosiaalinen verkosto sekä läheisten tuki, asiakkaan asuinympäristön sekä kodin turvallisuus ja sosiaaliset etuudet. Lisäksi asiakasohjaaja laatii tarvittavat viranhaltijapäätökset kunnallisista päätöksistä. (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2020.)

Kuvio 1. Ikääntyneen palvelutarpeen arviointi (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2021)

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallitus hyväksyy vuosittain ikääntyneiden palveluiden myöntämisperusteet. Myöntämisperusteiden avulla palvelujen kokonaisuus on helppompi hahmottaa. Palveluihin hakeudutaan asiakasohjaus Siirin kautta, jonne tehdään suullinen tai kirjallinen hakemus. Laaja-alainen, maksuton palvelutarpeen arviointi tehdään vanhuspalvelulain 15§:n mukaisesti. Palveluiden myöntämiseen vaikuttaa asiakkaan toimintakyky, taloudellinen tilanne, sosiaalinen verkosto ja asumisolosuhteet. RAI-mittaristolla arvioidaan toimintakykyä. Sosiaalihuollon palveluista saa päätöksen kirjallisen ja se on valituskelpoinen. Haettaessa tehostettuun palveluasumiseen asiakkaan on tarvittava hoitoa ympärivuorokautisesti ja toimintakyvyn pitää olla alentunut merkittävästi. Lisäksi asiakas ei enää pärjää kotona kotiin vietävien palveluiden turvin. Ennen tehostetun palveluasumisen myöntämistä asiakas voidaan ohjata arviointijaksolle, jonka perusteella voidaan tehdä myönteinen päätös tehostetusta palveluasumisesta. (PHYKY 2021.)

4.2 Tehostettu palveluasuminen

Tehostettu palveluasuminen on tarkoitettu ympärivuorokautista apua tarvitseville ikäihmisille. Asukkailla on usein joku muistisairaus ja/tai fyysinen toimintarajoite, jonka vuoksi kotona pärjääminen kotiin vietävien palveluiden turvin ei enää onnistu. Asukkaat ohjautuvat palveluasumiseen palveluohjauksen kautta. Tavoitteena on, että palveluasuminen on asukkaan loppu elämän koti, jossa on saatavilla ympärivuorokautinen tuki. Asukkaille tehdään aina hoito- ja palvelusuunnitelma, joka perustuu asiakkaan toimintakykyyn sekä voimavaroihin. Palveluasumisen toiminnan ja sisällön ohjaus perustuu aina kodinomaisuuteen. Asukkaat ovat vuokrasuhteessa kodeissaan. Kokonaismaksu tehostetusta palveluasumisesta sisältää vuokran, perusmaksun, ateriamaksun sekä tulosidonnaisen hoivamaksun. Tehostettua palveluasumista järjestetään Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän omana toimintana, palvelusetelillä ja ostopalveluna. (PHHYKY 2020.)

Vaikka ihminen tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa ympäri vuorokauden, on hänellä oltava mahdollisuus elää arvokasta elämää, asua turvallisesti ja olla yhteydessä toisten kanssa. Laadultaan korkeatasoisen ympärivuorokautisen hoidon tavoitteena on ihmisen hyvä elämälaatu sekä arvokas kuolema. (Duodecim 2020.)

4.3 Toimintakyvyn arviointi ja hoitosuunnitelma

Laki potilaan oikeuksista määrittää hoidon laatuun, kohteluun, itsemääräämisoikeuteen ja tietojen antamiseen, sekä oikeusturvaan ja valittamiseen liittyvät asiat. Laissa määritellään myös hoitosuunnitelman teosta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.) Hoitosuunnitelmassa näkyy tavoitteet, toteutus ja arviointi. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti sekä tarvittaessa. Suunnitelman laatimisessa on mukana muistisairas, omainen ja esimerkiksi lääkäri tai hoitaja. (Muistiliitto 2017.) Ihminen huomioidaan kokonaisuutena. Kyky omiin valintoihin huomioidaan hoidon kaikissa vaiheissa. Hoitosuunnitelman pohjana on tiedot sairauksista ja toimintakyvyn arviointi sairauksineen. Suunnitelmassa näkyy elämänhistoria, elintavat, mieltymykset ja vahvuudet, sekä tarpeet päivittäisessä elämässä. Elämänhistorian tunteminen tukee elämänlaatua palvelutalossa. Näin voidaan tunnistaa muistisairaalle tarpeet ja toiveet, tukea identiteettiä ja tarjota muistisairaalle mieluista toimintaa. (Muistiliitto 2019.) Hoidolla ja kuntoutuksella sairastuneen toimintakykyä voidaan parantaa ja vähentää sairauden aiheuttamaa kuormitusta. Tämä vähentää kokonaiskustannuksia. Lääkkeettömillä keinoilla, kuten ravitseminen, liikunta ja sosiaalinen aktiivisuus on positiivisia vaikutuksia sairastuneelle. Tukitoimet auttavat elämään hyvää ja toimintakykyistä arkea. (THL 2020.)

Laadukkaaseen hoitoon kuuluu muistisairaahan toimintakyvyn arviointi mittareilla. Mittareiden täytyy olla validoituja muistisairaahan toimintakyvyn arviointiin. (Muistiliitto 2019, 20.) Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalve- luista määrittää, että kunnilla on velvollisuus käyttää toimintakyvyn ja palvelutarpeen arvi- oinnissa RAI-arviointivälineistöä. RAI-välineistö on otettava käyttöön viimeistään keväällä 2023. RAI-arviointi tiedon perusteella voidaan tehdä yksilöllisiä hoito-, palvelu-, tai kuntou- tussuunnitelmia. Asiakas on mukana arvioinnin tekemisessä, sekä hoidon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. RAI-arviointi kysymykset kattavat terveydentilaan ja hoitoon liittyvät osa-alueet, kuten: terveydentilan, toimintakyvyn, lääkityksen, ravitsemuksen sekä muistitoiminnot ja mielialan. Lisäksi arviointiin liittyy kuntoutus ja erityishoidot, palvelujen käyttö, ympäristö sekä osallisuus ja aktiivisuus sekä omaisten tuki. (THL 2021.) Keskeisiä toimintakyvyn heikkenemisen riskitekijöitä mittaavia mittareita ja työvälineitä ovat esimer- kiksi FRAT (FallRiskAssessmenTool), jolla arvioidaan kaatumisriskiä. Muistisairauden ra- vitsemustilan riskejä mitataan MNA (MiniNutritionalAssessment) mittarilla. Psykkistä toi- mintakykyä mitataan GDS-15 (GeriatricDepressionScale), joka on myöhäsiän depression seula. Kognitiivisen toimintakyvyn mittaamiseen käytetään MMSE (MiniMentalScaleExami- nation) testiä. (Finne-Soveri, Äijö, Tolonen, Rehula, Vähäkangas, Patronen, Autio, Haimi- Liikkanen 2020.)

5 Opinnäytetyön ja oppaan toteutus

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi vaihtoehto toteuttaa opinnäytetyö. Sen tuotoksena syntyy esimerkiksi käytännönläheinen opas. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa yksin tai ryhmässä, yhteistyössä työelämän kanssa. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa mielessä käytännön toiminnan kehittämistä ja ohjeistamista. Tärkeää on, että toiminnassa yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimuksellisin keinoin. (Salonen 2013.)

Opinnäytetyötä varten haettiin tutkimuslupa Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymältä, jonka kanssa sovittiin opinnäytetyön toteutuksesta. Lupa on viranhaltijapäätös, jonka tulosaluejohtaja myöntää harkintansa mukaan. Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat noudattamaan tutkimusluvan ehtoja. (Liite 4.)

Toiminnallisena osuutena kehitimme lineaarisen mallin mukaan oppaan osallisuuden tukemiseen tehostetun palveluasumisen yksikköön Timontaloon. Opas toteutettiin yhteistyössä työelämän kanssa. Työntekijät ja omaiset osallistuivat oppaan suunnitteluvaiheessa alkukartoitukseen ja antoivat lopuksi palautetta oppaasta.

5.2 Oppaan suunnittelu

Osallisuutta tukeva opas valikoitui opinnäytetyön aiheeksi työelämän tarpeesta ja omasta kokemuksestamme työssä hoitajana ikääntyneiden muistisairaiden parissa. Oppaan suunnittelu alkoi alkuvuodesta 2020 ja sen aihealueet muotoutuivat suunnitelmaa kirjoitettaessa samanaikaisesti.

Suunnitelman sisällön luominen jatkui loppuvuoteen 2020 ja suunnitelma hyväksyttiin tammikuussa 2021. Suunnitelman tietoperustan pohjalta opinnäytetyön sisältöä rajattiin lopulliseen muotoonsa ja päädyttiin PowerPoint-muotoon laadittuun oppaaseen, koska se oli helpposti muokattavissa yksikön tarpeisiin.

5.3 Oppaan toteutus

Tammikuussa 2020 sovittiin tiedustelujen jälkeen opinnäytetyön toteuttamisesta Timontaloon. Aiheen rajausta ja suunnittelua tehtiin syksyyn 2020 asti. Toteutustavaksi valikoitui opas. Teoriapohjaa kirjoitettiin ja oppaan toteutustavan suunnittelua tehtiin tammikuuhun 2021 asti.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu tutkimuksellisuus, jossa oppaan ideointi-, kehittämis- tai arviointivaiheessa voidaan kerätä tietoa esimerkiksi kohdistettuna kyselynä kohde-ryhmälle. Toiminnallisessa opinnäytetyössä, kuten oppaassa toiminta edellyttää vuorovai-
kutusta ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Oppaan kehittämisvaiheisiin lineaarisen mallin mukaan kuuluu tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus, päättäminen ja arviointi (Salonen 2013.)

Opinnäytetyösuunnitelman mukaan oppaan sisällön suunnittelua varten tehtiin Timontalossa alkukartoitus helmikuussa 2021 omaisille ja henkilökunnalle. Alkukartoituksessa henkilökunnalta kysyttiin kokemuksia osallisuuden tukemisesta ja osallisuuden lisäämisen keinoista palvelutalossa. Omaisilta kysyttiin mitä osallisuus merkitsee muistisairaana omaisena ja millä tavoin osallisuutta palvelutalossa voisi omaisena lisätä. Lisäksi henkilökunnalta ja omaisilta kysyttiin millaista tietoa he kaipaavat oppaaseen. Alkukartoituskysely tuki yhteistyötä omaisten ja henkilökunnan välillä, sekä vastasi toimeksiantajan tarpeisiin.

Helmikuu- maaliskuu 2021 kirjoitettiin ja viimeisteltiin opinnäytetyöraporttia sekä opasta. Maalikuussa 2021 opas esiteltiin yksikössä ja toteutettiin palautekysely. Työ oli valmis maaliskuun 2021 lopussa.

Tammikuu 2020	Tiedustelu Timontaloon opinnäytetyön tarpeesta ja toteuttamisesta
Tammikuu 2020-Lokakuu 2020	Opinnäytetyön aiheen suunnittelu ja rajaus
Huhtikuu 2020	Opas valikoituu tuotokseksi
Huhtikuu 2020-Tammikuu 2021	Opinnäytetyön teoriapohjan kirjoittaminen Oppaan ulkoasun ja toteutustavan suunnittelu
Helmikuu 2021	Oppaan alkukartoituskysely omaisille ja henkilökunnalle Alkukartoituksen purku teemoittelun avulla
Helmikuu 2021- Maaliskuu 2021	Opinnäytetyöraportin ja oppaan kirjoittaminen ja viimeistely
Maaliskuu 2021	Oppaan esittely yksikössä Palautekysely ja purku Valmis opas ja opinnäytetyön palautus

Taulukko 1. Oppaan toteutus

Alkukartoituksen vastaukset purettiin teemoittelun avulla ja tämän avulla suunniteltiin oppaan sisältöä. Kyselyyn vastasi kolme omaista ja yhdeksän työntekijää ja kysely oli vapaaehtoinen.

Työntekijöiden vastauksissa asukkaan osallisuuden tukeminen koettiin yhteistyöksi omaisten kanssa, elämänhistorian tuntemista pidettiin tärkeänä, osallisuuden kokemisen koettiin vaikuttavan vahvasti asukkaan elämänlaatuun. Osallisuutta rajoitti työssä asukkaiden vaikea muistisairaus ja hoitajien kiire työssä. Osallisuutta tuki parhaiten pienet asiat arjessa asukkaan vointi huomioiden, kuten mahdollisuus valintoihin, virikkeellisyys, päivittäisissä toimissa asukkaan oma osallistuminen ja toiveiden ja mielipiteiden huomioiminen. Omaisten osallistumista asukkaan elämään toivottiin lisää, vastauksissa näkyi koronan vaikutus omaisten osallistumisessa arkeen.

Omaisten vastauksissa näkyi vahvana toive yhteistyöstä ja hyvästä tiedonkulusta ja vuorovaikutuksesta henkilökunnan ja omaisten välillä. Koronan vaikutus heijastui vastauksiin, toivottiin enemmän aikaa olla asukkaan kanssa arjessa ja yhteisen ajan puute nyt koronan vuoksi tuntui pahalta. Asukkaan osallisuutta tukevia keinoja omaisten näkökulman mukaan vastauksissa olivat: läsnäolo, asukkaan mahdollisuus vaikuttaa päivän kulkuun ja asukkaan kykyä tehdä asioita itse vointinsa mukaan. Ulkoilumahdollisuus, aktiviteetit ja mielialasioiden tekeminen koettiin tärkeäksi ja näitä haluttaisiin tehdä omaisena asukkaan kanssa yhdessä.

Tietoa osallisuudentukemisesta kaivattiin käytännönläheisellä tasolla, lisäksi pidettiin tärkeänä asukkaan oman äänen kuulumista esimerkiksi hoitotahdon ja hoitosuunnitelman kautta.

5.4 Hyvän oppaan kriteerit

Hyvä opas on sisällöltään selkeä. Oppaassa esiintuotavat asiat etenevät järjestelmällisesti ja ovat kuitenkin näkyvästi eritelty esim. värein, sivuittain tai kappalejain. Lisää selkeyttä oppaaseen saa käyttämällä mm. väliotsikoita. Asioiden tulee olla selitetty niin, että maallikko ymmärtää mistä on kyse. Ammattisanastoa voi käyttää siltä osin, että erilaiset usein käytetyt termit tulevat tutuksi oppaan käyttäjille, mutta sanojen merkitys kannattaa avata heti sen perään. (Kotimaisten kielten keskus 2021.)

Selkokieli on helpompaa suomea, joka on rakenteeltaan yleiskieltä luettavampaa ja ymmärrettävämpää. Selkokieli sopii kaikille lukijoille paremmin kuin yleiskieli. Esimerkiksi ikäihmiset, muistisairaat ja muut kuin suomenkieliset hyötyvät selkokielestä (Selkokeskus 2020.)

5.5 Palaute oppaasta

Palautteen saaminen on pohjana oppimisen edellytykselle ja se toimii kannustimena tulevissa projekteissa. Palaute antaa tekijöille mahdollisuuden kehittää työtään ja oppia myös vastaanottamaan palautetta rakentavasti. (Trainee.fi 2018.)

Saimme oppaasta suullista palautetta osastokokouksen yhteydessä. Työntekijät kokivat oppaan olevan helposti muokattavissa ja helppokäyttöinen. Oppaan sisältö vastasi toimeksiantoa. Opas koettiin hyödylliseksi varsinkin omaisten tiedon lisäämiseksi. Osallisuus aiheena herätti keskustelua työntekijöiden välillä ja tämän opinnäytetyön koettiin herättävän työyhteisöä oman työn kehittämisessä. Lisäksi saimme palautetta esimieheltä koskien oppaan sisältöä. Muutimme sisältöä saamamme palautteen perusteella vastaamaan yksikön tarpeita. Esimiehen antama palaute oli pääosin positiivista ja opas koettiin hyödylliseksi yksikössä.

Palaute omaisilta jäi tiukan aikataulun ja koronan vuoksi keräämättä. Koronan vuoksi omaisten ja läheisten käynnit yksikössä ovat vähäisiä ja ajallisesti rajattuja. Opasta muokataan käyttäjäystävälliseksi omaisilta ja läheisiltä saadun myöhemmän palautteen perusteella.

6 Pohdinta

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössämme noudatimme Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE Ry:n vuonna 2018 julkaisemia ja 2020 päivittämiä Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia. Suositusten tavoitteena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä sekä ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä. (ARENE Ry 2020.) Opinnäytetyön toimeksiantosopimuksella sitouduimme tekemään opinnäytetyön toimeksiantajalle, ja siinä sovittiin työn toteutuksesta. Sopimuksesta käy ilmi opinnäytetyön aikataulu ja aihe, ohjaajat, vastuu sekä vastuunrajoitukset ja opinnäytetyön käyttöoikeudet. (ARENE Ry 2020, 6.) Opinnäytetyössä käytettävät lähteet merkittiin asianmukaisesti tekstiin ja lähdeluetteloon hyvän tutkimustavan mukaisesti, sekä lainsäädäntöä noudattaen. Lähteet ovat luotettavia, pääosin uusinta mahdollisinta materiaalia sekä opinnäytetyön aiheeseen liittyviä. (ARENE Ry 2020, 12.) Joissain kohdissa on asiasisällön lisäämiseksi jouduttu turvautumaan hieman vanhempaan lähteistöön.

Kun opinnäytetyömme aihe oli valikoitunut, teimme toimeksiantosopimuksen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän kanssa. Työelämä lähtöisissä opinnäytetöissä liitteeksi tarvitaan toimeksiantosopimus. (Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä 2016.) Anoinme tutkimusluvan Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymältä, kun oppilaitos oli hyväksynyt opinnäytetyön suunnitelma.

Opinnäytetyön tekeminen edistää opiskelijan asiantuntijuutta, ammatillista kehittymistä sekä työelämätaitoja. Olemme osallistuneet opinnäytetyötä ohjaavan opettajan järjestämiin ohjauksiin ja kielenohjauspajoista olemme saaneet apua opinnäytetyön kielellisen ulkoasun parantamiseen. Ohjaajan tehtävänä on toimia tukijana sekä laadunvarmistajana, ja antaa opinnäytetyötä varten työelämä näkökulmaa. (ARENE Ry 2020, 17.)

6.2 Johtopäätökset

Oppaan avulla pystytään lisäämään muistisairaana osallisuutta tehostetussa palveluasumisessa ja tukemaan yhteistyötä uusien asukkaiden, heidän omaistensa ja hoitohenkilökunnan välillä. Oppaan tietopohjan tueksi tehdyt alkukartoituskyselyt omaisille ja henkilökunnalle, osoittavat oppaan olevan erittäin tarpeellinen kehittämään osapuolien välistä yhteistyötä asukkaan hyvinvoinnin tueksi. Kyselyistä selvisi myös se, että kaikilla osapuolilla oli lähes samoja toiveita osallisuuden lisäämisestä asukkaiden arjessa. Tiedonkulku ja avoimuus koettiin tärkeiksi osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämisessä.

Omaiset ovat näiden poikkeusolojen ulkopuolella vierailleet yksikössä vain lyhyehköjä vierailuja. Oppaan avulla tehtiin näkyväksi mahdollisuus osallistua asukkaan päivittäiseen elämään enemmän ja näin lisätä asukkaan osallisuutta. Omainen on muistisairaana elämässä tärkeä asia ja tätä suhdetta pitää voida jatkaa palveluasumisen arjessa. Asuminen palvelutalossa on kodinomaista ja on asukkaiden loppuelämän koti. Opas tulee jatkossa käyttöön Timontalossa ja se annetaan uusien asukkaiden omaisille. Lisäksi se on helposti saatavilla Timontalon aulassa ja henkilökunnan käytössä.

Osallisuuden tukeminen muistisairaiden asumispalveluissa valikoitui opinnäytetyön aiheeksi, koska osallisuuden käsite koettiin vaikeasti ymmärrettäväksi muistisairaiden arjessa. Aiheen rajaaminen oli vaikeaa ja aihe yllätti laajuudellaan.

Oppaan palautekeskustelussa huomattiin oppaan tekemisen lisänneen työyhteisön ymmärrystä ja keskustelua osallisuudesta käsitteenä muistisairaana arjessa. Osallisuuskeskustelun havaittiin lisänneen ajattelua asukasta ja toimintakykyä tukevista työmenetelmistä hoitotyön keinoin. Tulevaisuudessa näihin asioihin on mahdollisuus kohdistaa kehittämistyötä.

Oppaan käytettävyyttä lisää sen laatiminen sähköisenä versiona PowerPoint-sovelluksella, koska se on helposti muokattavissa. Näin tällä olemassa olevaa versiota voidaan muokata tulevaisuudessakin yksikön tarpeisiin sopivaksi, jotta se palvelee kaikkia käyttäjiään mahdollisimman hyvin.

Lähteet

- ARENE Ry 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE Ry. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPI%20NN%20C3%84YTET%20C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Finne-Soveri, H. & Äijö, M. & Tolonen, E. Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn mittaaminen palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä, TOIMIA-suositus IDS028/11.6.2020. Viitattu 9.2.2021. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140106/TOIMIA_S028_iakkaiden_henkiloide_n_toimintakyvyn_arviointi_palvelutarpeen_arvioinnin_yhteydessa%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hoitotyön tutkimussäätiö 2019. Muistisairaana henkilön päivittäistoimintoista suoriutumisen tukeminen – Lääkkeettömät menetelmät hoitotyössä. Viitattu 6.2.2021 Saatavissa <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/12/hoitosuositus-muistisairaat.pdf>
- Lotvonen, S. & Kyngäs, H. & Koistinen, P. & Bloigu, R. & Elo, S. 2018. Mental well-being of older people in Finland during the first year in senior housing and its association with physical performance. Viitattu 22.3.2021. Saatavissa <https://www.mdpi.com/1660-4601/15/7/1331>
- Ikäinstituutti 2020. ”Jos mä sit kerran tulen” Elämänote-ohjelman osallisuustutkimuksen tuloksia, osa 1 / 2. Viitattu 7.2.2021. Saatavissa https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2020/12/Elamanote-1_172x245_kevyt.pdf
- Kotimaisten kielten keskus 2021. Ohjeita ohjeiden tekijöille. Viitattu 7.3.2021 Saatavissa https://www.kotus.fi/ohjeet/virkakieli/ohjeita/ohjeita_ohjeiden_tekijoille
- Käypähoito 2016. Virheelliset luvut korjattu 4.9.2020. Voutilainen, P. & Löppönen, M. Hyvä ympärivuorokautinen hoito. Viitattu 6.3.2021. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/nix01676>
- Lähdesmäki, L. & Koistinen, P. 2009. SUFUCA-projekti. Viitattu 7.2.2021 Saatavissa http://www.sufuca.fi/fi/living_environment_fi.html

Muistiliitto 2016. Hyvän hoidon kriteeristö työkirja. Muistiliiton julkaisuja 2/2016. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa

https://www.muistiliitto.fi/application/files/9916/0611/1963/Hyvan_hoidon_kriteeristo_tyokirja_tulostettavajasaavutettava_2020pdf.pdf

Muistiliitto 2017a. Hoito ja kuntoutus, 10.2.2017. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa [Hoito ja kuntoutus :: Muistiliitto](#)

Muistiliitto 2017b. Hoitoympäristö, 23.2.2017. Viitattu 6.3.2021. Saatavissa <https://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/muistiystavallinen-ymparisto-turvallisuus/hoitoymparisto>

Muistiliitto 2017c. Muistiystävällinen ympäristö ja turvallisuus, 22.2.2017. Viitattu 7.2.2021. Saatavissa <https://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/muistiystavallinen-ymparisto-turvallisuus>

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, 2016. Opinnäyte- ja tutkimustyöohjeet. Viitattu 31.1.2021. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ammattilaisille/opiskelijat-ja-perehdytys/terveysalan-opiskelijat/opinnayte-ja-tutkimustyohjeet/>

PHHYKY 2019. Omavalvontasuunnitelma. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/assets/files/2019/03/Timontalo.pdf>

PHHYKY 2020. Palveluasuminen. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ikaantyneiden-palvelut-ja-kuntoutus/tehostettu-palveluasuminen/>

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, 2020. Ikääntyneiden asiakasohjaus SIIRI. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ikaantyneiden-palvelut-ja-kuntoutus/asiakasohjausyksikko-siiri/>

PHHYKY, 2021. Ote PHHYKY:n hallituksen kokouksen pöytäkirjasta 18.1.2021. Ikääntyneiden palveluiden myöntämisperusteet. Viitattu 6.3.2021. Saatavissa https://www.phhyky.fi/assets/files/2021/02/ikaantyneiden_palvelujen_myontamisperusteet_ja_maksut.pdf

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Opas. Viitattu 31.1.2021. Saatavissa <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

- Andre, B. 2018. Joy-of-life in cognitively intact nursing home residents: the impact of the nurse-patient interaction. Viitattu 22.3.2021. Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/scs.12836>
- Selkokeskus, 2020. Selkokielen määritelmä. Viitattu 20.3.2021. Saatavissa <https://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>
- Siivonen, P. 2021. Palveluesimies. PHHYKY. Haastattelu 1.2.2021.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2020. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 6.3.2021. Saatavissa <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- Sosiaali- ja Terveysministeriö 2021. Potilaan oikeudet. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa [Potilaan oikeudet - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](https://stm.fi/potilaan-oikeudet)
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021. Laatu ja kehittäminen. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa <https://stm.fi/ikaantyneiden-palvelut/laatu-kehittaminen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020. Hyvinvointia vanhuuteen. Päivitetty 1.10.2020. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantymisen/hyvinvointia-vanhuuteen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2020. Hyvinvointia vanhuuteen Päivitetty 1.10.2020. Viitattu 6.3.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantymisen/hyvinvointia-vanhuuteen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020. Muistisairaudet 7.10.2020. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa [Muistisairaudet - Kansantaudit - THL](https://thl.fi/fi/web/muistisairaudet)
- THL, 2020. Vanhuspalvelujen lait ja suositukset. Päivitetty 8.3.2021. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantymisen/muuttuvat-vanhuspalvelut/vanhuspalvelujen-lait-ja-suositukset>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2021. Tietoa RAI-järjestelmästä. Päivitetty 27.1.2021. Viitattu 9.2.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantymisen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>
- Terveyskirjasto 2019. Hallikainen, M. & Mönkäre, R. Artikkelin päivitetty 16.4.2019. Muistisairaahan tukeminen ja ohjeita läheisille. Viitattu 16.2.2021. Saatavissa https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00899#s5

Trainee.fi 2018. Palaute on oppimisen edellytys. Viitattu 28.3.2021. Saatavissa <https://trainee.fi/palaute-on-oppimisen-edellytys/>

Valtioneuvosto 2018. Rappe, E. & Kotilainen, H. & Rajaniemi, J. & Topo, P. Julkaisu Ympäristö opas 2018. Viitattu 7.2.2021. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ ja_ ikay_ stavall_ asuminen_ WEB.pdf

Kuvio 1. Ikääntyneen palvelutarpeen arviointi. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos 2021. Viitattu 1.2.2021. Saatavissa <https://thl.fi/documents/920256/932036/Palvelupolku002.png/66129852-04d4-4ece-9d3e-9856ab6b7233?t=1569949811210>

Liitteet:

Liite 1. (1/2) Saatekirje

Hyvinvointiyksikkö
kirje

Saate-

Olemme LAB Lahden ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoita ja teemme toiminnallisena opinnäytetyönä kevään 2021 aikana muistisairaana osallisuuden tukemisen oppaan Timontaloon.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä muistisairaana asukkaan osallisuutta palvelutalossa. Tarkoituksena on lisätä tietoa osallisuudesta henkilökunnalle ja omaisille, jotka vaikuttavat muistisairaana elämänlaatuun palvelutalossa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä tulostettava opas osallisuudesta ja osallisuuden tukemisesta Timontalon henkilökunnan ja omaisten käyttöön.

Olemme tekemässä alkukartoitusta kyselyllä henkilökunnalle ja omaisille. Alkukartoituksessa selvitetään osallisuuden käsitteen ymmärtämistä työssä ja omaisena. Vastaukset auttavat oppaan koostamisessa ja sisällön rajaamisessa. Vastaukset kertovat olemassa ja käytössä olevista keinoista osallisuuden tukemisessa sekä minkälaista tietoa tarvitaan lisää.

Kysely on vapaaehtoinen ja tehdään anonymisti. Vastaukset hävitetään asianmukaisesti tutkimuksellisen osuuden jälkeen.

Toimitamme henkilökunnan täytettäväksi kyselylomakkeen. Palautus 1.3.2021 mennessä palautuslaatikkoon Voutilan aulaan.

Omaiset saavat kyselylomakkeen hoitajalta vierailun yhteydessä ja voivat sen palauttaa palautuslaatikkoon. 1.3.2021 mennessä.

Liite 1. (2/2) Saatekirje

Oppaan valmistuttua se esitellään henkilökunnalle sovittuna ajankohtana. Omaiset saavat tulostettavan version käyttöönsä halutessaan ja aina uuden asukkaan muuttaessa Timontaloon.

Kiitos osallistumisesta!

Yhteistyöterveisin: Heidi Hakanen, Piia Kaariste ja Milla Ruuska

Yhteystiedot:

Heidi Hakanen: heidi.hakanen@student.lab.fi

Piia Kaariste: piia.kaariste@student.lab.fi

Milla Ruuska: milla.ruuska@student.lab.fi Lisätietoja puhelimitse: xxx xxxxxx

Lisätietoja saa tarvittaessa puhelimitse: Milla Ruuska xxx xxxxxx

Liite 2. Kartoituskysymykset

Alkukartoitus kysymykset henkilökunnalle

1. Millaisena koet muistisaira-an asukkaan osallisuuden tukemisen?
2. Miten lisäisit asukkaan osallisuutta?
3. Millaista tietoa kaipaisit asukkaan osallisuuden tukemisesta?

Alkukartoitus kysymykset omaisille

1. Mitä osallisuus omaisena sinulle merkitsee?
2. Millä tavoin voisit lisätä omaisesi osallisuutta Timontalossa?
3. Millaista tietoa kaipaisit omaisena osallisuuden tukemisesta.

Palautekysely

1. Löysitkö oppaasta hyödyllistä tietoa osallisuuden tukemisesta?
2. Palaute oppaan toimivuudesta työssäsi?
3. Palaute oppaan toteutuksesta ja ulkonäöstä?

LUKIJALLE

Hei, Sinulla on käsissäsi LAB sairaanhoitajaopiskelijoiden opinnäytetyönä Timontaloon kokoama opas asukkaan osallisuuden tukemiseen arjessa.

Oppaan tietoperustana on käytetty tutkittua ja näyttöön perustuvaa tietoa osallisuuden tukemisesta.

Oppaassa on lyhyesti esitelty Timontalo sekä palvelut, jotta opas palvelee myös uusia asukkaita ja heidän läheisiään Timontaloon muutettaessa.

Opas tuo tutuksi osallisuuden käsitettä, sekä auttaa omaisia ja läheisiä yhdessä hoitohenkilökunnan kanssa lisäämään asukkaiden osallisuutta ja hyvinvointia Timontalossa.

TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN

- Tehostettua palveluasumista voidaan myöntää henkilölle, joka tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja valvontaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn merkittävästi heikennyttyä. Asiakas ei tutkitusti selviydy kotona runsaidenkaan kotiin tuotettujen palvelujen avulla.
- Palveluun hakeudutaan Asiakasohjaus Siirin kautta. Asiakkaan palvelutarve arvioidaan vanhuspalvelulain 15 §: n mukaisesti laaja-alaisesti ja toimintakyvyn lisäksi palveluiden myöntämiseen vaikuttavat hänen taloudellinen tilanne, sosiaalinen verkostonsa, omaisten ja läheisten osallistumismahdollisuudet sekä asunto-olosuhteet.
- - Toimintakykyä arvioitaessa käytetään RAI-mittaristoa. Palvelutarpeen arviointi on asiakkaalle maksuton. Kaikista asiakkaalle myönnettyistä sosiaalihuollon palveluista kuten tehostetun palveluasumisen paikasta tehdään kirjallinen, valituskelpoinen päätös.

TERVETULOA TIMONTALOON

- Timontalo on 24-paikkainen tehostetun palveluasumisen yksikkö PHHYKY:n ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus- toimialan alla.
- Toiminta-ajatuksena on tuottaa turvallista ja omatoimisuutta tukevaa tehostettua palveluasumista ikääntyneille, joilla on muistisairaus.
- Henkilökuntaamme kuuluu: palveluesimies, kaksi sairaanhoitajaa, 11 lähihoitajaa ja hoiva-avustaja.
- Timontalo on asukkailleen voimavaroja tukeva, kodinomainen loppuelämän koti.
- Sijaitsemme Nastolan kirkonkylässä harjun päällä keskellä kaunista kangasmetsää.

Timontalo on yksikerroksinen esteetön rakennus. Timontalossa on neljä ryhmäkotia: Katrilli, Valttari, Virkkula ja Kuntola. Kaksi ryhmäkotia sijaitsevat aina samalla puolella taloa ja niiden välissä on hoitajien kanslia.

Sisään tullessa saavut aulaan, jossa sijaitsee yhteiskäyttötila Voutila, jossa järjestetään tapahtumia ja siellä omaisetkin voivat tavata asukkaita halutessaan. Aulasta löytyy myös vierailijoille oma WC. Timontalon palveluesimiehen työhuone sijaitsee sisään tullessa heti vasemmalla sijaitsevassa käytävässä.

Ryhmäkodit Katrilli ja Valttari sijaitsevat sisäänkäynnistä vasemmalla ja Kuntola ja Virkkula oikealla puolella. Ovet ovat lukittuina aina turvallisuuden vuoksi. Sisäänpääsy tapahtuu ovikelloja soittamalla.

Jokaisessa ryhmäkodissa on kuusi asukasta ja jokaisella on oma asunto, jossa he ovat vuokralla. Ryhmäkodissa on yhteistilat oleskeluun ja ruokailuun. Lisäksi talossa on kaksi saunaa ja ulkoiluun suojaisa aidattu takapiha. Ryhmäkodeissa on myös viihtyisät terassit, joissa varsinkin kesäisin vietetään aikaa.

KUN UUSI ASUKAS MUUTTA TIMONTALOON

- OMAINEN JA JOSKUS MYÖS ASUKAS ITSE TAPAAVAT PALVELUESIMIEHEN TAI SAIRAANHOITAJAN TIMONTALOSSA ALKUPALAVÄRIN MERKEISSÄ.
- ALKUPALAVÄRISSÄ TÄYTETÄÄN ESITETOLOMAKE JA MUUT KAAVAKKEET (APTEEKKI, KANTA-PALVELU, E-RESEPTI), SEKÄ ESITELLÄÄN TIMONTALON TOIMINTA JA PALVELUT JA ASUKKAAN TULEVA ASUNTO JA TILAT. TÄLLÖIN SOVITAAN MYÖS MAHDOLLINEN MUUTTOPÄIVÄ.
- AINA ASUKKAALLA EI OLE OMAISTA, JOKA HOITAA HÄNEN ASIOITAAN. TÄLLÖIN ALKUPALAVÄRI TOTEUTUU MUUSSA MUODOSSA.

MUISTILISTA UUDELLE ASUKKAALLE

- ASUKKAAN ASUNNOSSA ON VALMIINA: SÄNKY PATJOINEEN, VUODEVAATTEET+ PEITTO JA TYYNYT, PYYHKKEET
- OSASSA ASUNTOJA ON MYÖS YÖPÖYTÄ, MUUTOIN HUONEEN SAA SISUSTAA MIELEISEKSEEN.
- VERHOT ON OLTAVA PALOTURVALLISTA KANGASTA.
- VAATTEET: NIMIKOITUNA JA HELPPOKÄYTTÖISIÄ/HOITOISIA
- SISÄKENGÄT (ORTOBIO, SANDAALIT SAA TILATTUA KAUTTAMME) TURVALLISTA LIIKKUMISTA VARTEN, TÄHÄN TARKOITUKSEEN SOPII MYÖS ESIMERKIKSI REINOTTOSSUT.
- ULKOVAATTEET: HELPOSTI PUETTAVAT+KENGÄT ULKOILUUN
- RIITTÄVÄSTI VAATTEITA: KIRISTÄMÄTTÖMIÄ SUKKIA, JARRUSUKKIA, ALUSVAATTEET/KALSARIT, YÖVAATTEET, MUKAVIA SOPIVAN KOKOISIA KÄYTTÖVAATTEITA. HALUTESSAAN TILAISUUKSIIN TARPEEN JA MIELTYMYSTEN MUKAAN JUHLAVAATTEET.

MUISTILISTA UUDELLE ASUKKAALLE

- KÄSISAIPPUA JA WC-PAPERI OVAT TALONPUOLESTA
- HYGIENIA TARVIKKEET: SHAMPOO, SUIHKUSAIPPUA, IHORASVA, HAMPAIDENHOITOVÄLINEET JA ESIM PARTAKONE.
- JOS ASUKKAALLA ON KÄYTÖSSÄ INKONTINENSSISUOJIA JA TÄSTÄ LÄHETE JO OLEMASSA, NIIN VAIPAT JA PESUVOIDE KUULUVAT PALVELUTALON PALVELUUN.
- ASUKKAALLA 50€ RAHAA RAHAPUSSISSA, SEKÄ KELAKORTTI MAHDOLLISIA PAKOLLISIA MENOJA VARTEN(MM.KELÄTAKSI OMAVASTUUN)
- OMIA HERKKUJA (KARKIT, KEKSIT, HEDELMÄT JA VAIKKAPA KONJAKKI/LIKÖÖRIPULLO YMS.) VOI TUODA ASUKKAALLE HERKKUHETKIIN.
- ASUKKAALLA ON HYVÄ OLLA ESIMERKIKSI VALOKUVIA LÄHEISISTÄ, PAIKOISTA, TAPAHTUMISTA,LEMMIKEISTÄ YMS. JOIDEN AVULLA HOITAJA VOI VIETTÄÄ MUKAVIA MUISTELUHETKIÄ ASUKKAAN KANSSA.
- OMAT APUVÄLINEET.

YHTEISTYÖTAHOT

- Teemme yhteistyötä moniammatillisesti perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yksiköiden kanssa.
- Palveluiden tuottajien lisäksi yhteistyökumppaneitamme ovat esimerkiksi Nastolan seurakunta, erilaiset järjestöt sekä vapaaehtoistyöntekijät ja yksityishenkilöt.

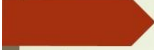

ARKEA JA JUHLAA TIMONTALOSSA

Timontalossa on viitteellinen päiväohjelma, joiden mukaan hoitohenkilökunta toimii työssään. Omaiset ja läheiset ovat tervetulleita mukaan asukkaiden arkeen.

Aamuisin asukkaat saavat oman rytminsä mukaan herätä uuteen päivään. Hoitajat huolehtivat lääkehoidon, ravitsemuksen sekä päivittäisten toimintojen toteutumisesta. Huomioimme hoidossa asukkaan omat toiveet ja mieltymykset.

Toimintakyvystä riippuen asukkaat voivat arjessaan harrastaa itselle mieluisia asioita. Hoitajat avustavat tarvittaessa. Moni asukkaista nauttii tv:n katselusta yhdessä muiden asukkaiden kanssa, juttelusta, lehtien lukemisesta, jumpasta tai musiikin kuuntelusta ja laulamisesta. Hoitaja järjestää arjessa pieniä mieluisia asioita kunkin mieltymysten mukaan.

Juhlapäiviä juhlistamme asianmukaisin menoin. Ennen korona-aikaa meillä oli yhteisiä tapahtumia asukkaille, joihin omaisetkin on kutsuttu. Normaalin elämään palatessa saamme taas viettää yhteisiä juhlahetkiä koko talon voimin.

Timontalossa on käynyt vapaaehtoisia esiintyjiä, joiden esityksistä olemme päässeet yhdessä nauttimaan. Seurakunta järjestää säännöllisesti hartauksia ja ehtoollisen kaikille halukkaille.

Asukkaat nauttivat arjessa ja juhlassa omien toiveidensa ja toimintakykynsä ja jaksamisensa mukaan. Kannustamme asukkaita osallistumaan yhteiseen elämään Timontalossa.

MITÄ ON OSALLISUUS MUISTISAIRAAN ARJESSA

Muistiliiton hyvän hoidon kriteeristö kuvaa osallisuuden osana hyvinvointia. Osallisuus on osa hyvää elämänlaatua. Muistisairaana yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, on olla omassa elämässään aktiivisena toimijana niillä voimavaroilla, joita hänellä on jäljellä. Muistisairas tarvitsee kannustusta voidakseen elää omannäköistä elämää, vointinsa mukaisesti.

Osallisuuden kokemukset lisäävät hyvinvointia ja turvallisuutta. Tutkimuksiin perustuen osallisuus ja sitä lisäävät toimet voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen. Osallisuus omassa elämässä ja siihen vaikuttaminen. Yhteisöön kuuluminen ja siinä vaikuttaminen. Osallisuus yhteisestä hyvästä, toimiminen omien arvojen mukaisesti ja sitä kiitoksen sekä arvostuksen saaminen.

OSALLISUUS MUISTISAIRAAN ARJESSA

- Osallisuus luo asukkaalle turvallisuuden tunnetta, edistää toimintakyvyn ylläpitämistä ja pitää yllä asukkaan kykyä ilmaista omia tunteitaan ja mieltymyksiään.
- Timontalossa aktiivinen arki sisältää fyysistä toimintaa, seurakunnan järjestämiä tilaisuuksia, erilaisia askartelu-, musiikki- ja taideryhmiä. Arjen askareisiin osallistuminen on osana aktiivista asukkaiden osallisuuden tukemista.
- Asukkaiden kanssa vaikkapa leivotaan ja viikataan pyykkejä. Yhtenä ohjenuorana onkin se, ettei tehdä kaikkea asukkaan puolesta, vaan asukas saa osallistua päivittäiseen tekemiseen omien voimavarojen mukaan.

LÄHEISET OSALLISUUDEN TUKENA

ULKOILU

Läheinen voi ulkoilla asukkaan kanssa omien ja asukkaan voimavarojen mukaan. Hoitajat voivat tarvittaessa auttaa mm. asukkaan pukeutumisessa ja muissa käytännön järjestelyissä. Yhteinen ulkoilu voi olla myös vaikkapa kahvihetki Timontalon terassilla.

YMPÄRISTÖ

Timontalo on asukkaalleen loppuelämän koti ja jotta asukkaalle voidaan järjestää mahdollisimman kodinomainen ja turvallinen asumisympäristö, on läheisten osallistuminen mm. asukkaan huoneen sisustamiseen toivottavaa. Tutut kuvat ja esineet, vuoteen sijainti ym. luovat turvallisuuden tunnetta asukkaan arkeen.

LÄHEISET OSALLISUUDEN TUKENA

PÄIVITTÄISET TOIMINNOT

Läheiset ovat tervetulleita ja toivottuja vieraita asukkaan arjessa. Läheiset voivat osallistua halutessaan asukkaan peseytymiseen, pukeutumiseen ja päivittäiseen elämään.

Ruokailuihin voi osallistua vaikkapa avustamalla ruokailuissa. Monesti tutun ihmisen läsnäolo auttaa lisäämään ruokahalua ja suihkussakin tuttu ääni vierellä voi rauhoittaa.

AKTIVITEETIT

Asukkaille järjestettäviin aktiviteetteihin saa läheisetkin osallistua. Yhdessä tutun ja rakkaan ihmisen kanssa tekeminen ja oleminen vahvistaa asukkaan hyvän olon tunnetta ja antaa läheisellekin voimia uudessa tilanteessa.

LÄHEISET OSALLISUUDEN TUKENA

- HOITOTYÖ JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN
- Läheisen osallistuminen asukkaan hoitoon on tärkeää. Silloin, kun asukas ei itse pysty kertomaan voinnistaan, ovat läheisten havainnot ja aiemmat kokemukset apuna hoitohenkilökunnalle. Timontalossa toimii moniammatillinen tiimi (lääkäri, sairaanhoitaja, lähihoitaja, fysioterapeutti), jonka tehtävänä on turvata asukkaan hoito, kuntoutus ja hyvä elämä.
- Jos jokin asukkaan terveydentilaan tai hoitoon liittyvä asia mietityttää, niin läheinen voi olla yhteydessä yksikön sairaanhoitajaan, joka vie asian eteenpäin muulle tiimille.
- Tavoitteena on, että tiedonkulku Timontalon ja läheisen välillä olisi mahdollisimman saumatonta ja joustavaa.

HOITAJA HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN TUKIJANA

- Hoitajan näkökulmasta asukkaat eivät ole pelkästään avun saajia tai tarvitsijoita. Osallisuutta tukee mahdollisuus käyttää jäljellä olevia voimavaroja.
- Hoidon lähtökohdانا on kuntouttava, mahdollistava ja osallistava työote sekä näyttöön perustuva toiminta. On tärkeää että asukkaan omat voimavarat ovat aktiivisesti käytössä ja näin toimintakyky säilyy pidempään.
- Asukasta on tärkeä kannustaa mahdollisimman pitkää osallistumaan hänelle tärkeisiin harrastuksiin sekä sosiaalisten verkostojen toimintaan omien voimavarojensa mukaan.
- Tavoitteena on, että asukas pystyy jatkamaan laadukasta ja omannäköistä elämää vointinsa mukaan.

HOITAJA HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN TUKIJANA

Asukaslähtöinen hoitotyö

- Asukkaalle tehdään hoitosuunnitelma, joka perustuu asukkaan toimintakykyyn ja voimavaroihin. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä asukkaan ja läheisten kanssa. Suunnitelmassa näkyy elämänhistoria, elintavat, mieltymykset ja vahvuudet, sekä tarpeet päivittäisessä elämässä.

Toimintakyvyn tukeminen

Asukkaan toimintakykyä tuetaan monin eri keinoin. Toimintakyvyn tukena käytetään erilaisia apuvälineitä mm. liikkumisen-, ruokailun- ja esteettömyyden tukemiseen. Fysioterapeutti arvioi asukkaan apuvälineiden tarpeen ja auttaa niiden hankinnassa. Myös ympäristössä on otettu huomioon toimintakyky mm. tukikaltein ja valaistuksen ja esteettömyyden avuin. Erilaiset aistiapuvälineet ovat myös apuna toimintakyvyn tukena.

HOITAJA HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN TUKIJANA

Toimintakyvyn arviointi

- Hoitaja vastaa asukkaan toimintakyvyn arvioinnista päivittäin. Laadukkaaseen hoitoon kuuluu toimintakyvyn arviointi mittareilla. Laki velvoittaa kuntia käyttämään toimintakyvyn ja palvelutarpeen arvioinnissa RAI-mittaristoa. Säännöllisen RAI-arvioinnin perusteella tehdään yksilölliset hoito-, palvelu-, ja kuntoutussuunnitelmat.

Ympäristö

- Yksi tärkeimmistä asukkaan osallisuuden vaikuttavista tekijöistä on toimintaympäristön toimivuus. Toimintaympäristössä tulee huomioida asukkaan turvallisuus. Tilat ja huonekalut tulisi säilyttää järjestykseltään lähes samana. Myös tilojen ääni-, valo-, ja värimaailman tulisi tukea turvallisuudentunnetta, jotta asukkaan on helpompi keskittyä tilassa toimimiseen.

HOITAJA HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN TUKIJANA

Omahoitajuus

- Jokaisella asukkaalla on valittuna omahoitaja sekä varahoitaja, jotka toimivat asukkaan etuja ajaten mm. Päivittää asumispalveluiden hoitosuunnitelmaa, tekee toimintakyvyn (RAI) arvioinnin säännöllisesti, huolehtii omaisten/läheisten kanssa yhteydenpidosta ja tiedottamisesta. Omahoitajalla on asukkaan kanssa myös omahoitaja-hetkiä, joissa tehdään asukkaalle tärkeitä asioita. Omahoitajuus turvaa asukkaan hoidon jatkuvuutta ja tuttu hoitaja on myös tärkeä linkki omaisille.

Yhteistyö läheisten kanssa

- Asukkaan muuttaessa Timontaloon alkaa yhteistyö omaisten ja läheisten kanssa. Kaikilla asukkailla on ensisijainen omainen, jolle tiedotamme terveydentilan muutoksista tai muista tärkeistä asioista.
- Läheiset toimivat asukkaan äänenä, jos he eivät itse enää pysty tuomaan esiin toiveita tai tarpeita. Hoitajan tehtävänä on tukea asukkaan mahdollisuutta olla yhteydessä läheisiinsä, tämä tuo turvaa ja läheisyyttä asukkaan elämään palvelutalossa.

KÄSITTEITÄ

RAI-arviointi -> Tällä arvioinnilla kartoitetaan asukkaan palvelutarve kokonaisvaltaisesti. Sitä päivitetään tarpeen mukaan.

Arvio sisältää eri osa-alueita: Fyysinen-, psyykinen- ja sosiaalinen toimintakyky, vointi, voimavarat ja elämän tilanne.

DNR -> On potilaan oma päätös tai lääkärin tekemä lääketieteellinen päätös pidättäytyä elvyttämisestä. Päätös rajaa elvyttämisen, ei muuta potilaan hoitoa.

Hoitotahto

Hoitotahdolla voi ilmaista omat toiveensa koskien hoitoa ja hoivaa. Hoitotahto kannattaa tehdä ennakoon, jos siihen ei pysty myöhemmin esim. sairauden tai jonkin muun syy takia.

Saattohoito

On asukkaan kuoleman lähestyessä lääkärin tekemä lääketieteellinen päätös, joka tehdään asukkaan/läheisten ja lääkärin yhteisten keskusteluiden perusteella. Siihen sisältyy aina DNR. Päätös voidaan muuttaa tarvittaessa.

LISÄTIETOJA JA LINKKEJÄ

- www.phhyky.fi
- www.muistiliitto.fi
- www.thl.fi
- www.ikatalo.fi

LÄHTEET

- https://www.muistiliitto.fi/application/files/8314/8666/3660/Hyvan_hoidon_kriteeristo_2016_tulostettava_sivuiltain.pdf
- <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla>
- ARENE Ry 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE Ry. Saatavissa http://www.arena.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382
- Finne-Soveri, H. & Äijö, M. & Tolonen, E. Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn mittaaminen palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä. TOIMIA-suositus IDS028/11.6.2020. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140106/TOIMIA_S028_iakkaiden_henkiloiden_toimintakyvyn_arviointi_palvelutarpeen_arvioinnin_yhteydessa%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hoitotyön tutkimussäätiö 2019. Muistisairaana henkilön päivittäistoimintoista suoriutumisen tukeminen – Lääkkeettömät menetelmät hoitotyössä. Saatavissa <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/12/hoitosuositus-muistisairaana.pdf>
- International Journal Environmental Research and Public Health 2018. Mental well-being of older people in Finland during the first year in senior housing and its association with physical performance. Saatavissa <https://www.mdpi.com/1660-4601/15/7/1331>

- Ikäinstituutti 2020. "Jos mä sit kerran tulen" Elämänote-ohjelman osallisuustutkimuksen tuloksia, osa 1 / 2. Saatavissa https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2020/12/Elamanote-1_172x245_kevyt.pdf
- Kotimaisten kielten keskus 2021. Ohjeita ohjeiden tekijöille. Saatavissa https://www.kotus.fi/ohjeet/virkakiellohjeita/ohjeita_ohjeiden_tekijoille
- Käypähoito 2016. Virheelliset luvut korjattu 4.9.2020. Voutilainen, P. & Löppönen, M. Hyvä ympäri vuorokautinen hoito. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/nix01676>
- Lähdesmäki, L. & Koistinen, P. 2009. SUFUCA-projekti. Saatavissa http://www.sufuca.fi/fi/living_environment_fi.html
- Muistiliitto 2016. Hyvän hoidon kriteeristö työkirja. Muistiliiton julkaisu 2/2016. Saatavissa https://www.muistiliitto.fi/application/files/9916/0611/1963/Hyvan_hoidon_kriteeristo_tyokirja_tulostettavajasaavutettava_2020pdf.pdf
- Muistiliitto 2017a. Hoito ja kuntoutus, 10.2.2017. Viitattu 6.2.2021. Saatavissa [Hoito ja kuntoutus :: Muistiliitto](#)

- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, 2016. Opinnäyte- ja tutkimustyöohjeet. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ammattilaisille/opiskelijat-ja-perehdytys/terveysalan-opiskelijat/opinnayte-ja-tutkimustyooohjeet/>
- PHHYKY 2019. Omavalvontasuunnitelma. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/assets/files/2019/03/Timontalo.pdf>
- PHHYKY 2020. Palveluasuminen. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ikaantyneiden-palvelut-ja-kuntoutus/tehostettu-palveluasuminen/>
- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, 2020. Ikääntyneiden asiakasohjaus SIIRI. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/ikaantyneiden-palvelut-ja-kuntoutus/asiakasohjausyksikko-siiri/>
- PHHYKY, 2021. Ote PHHYKY:n hallituksen kokouksen pöytäkirjasta 18.1.2021. Ikääntyneiden palveluiden myöntämisperusteet. Saatavissa https://www.phhyky.fi/assets/files/2021/02/ikaantyneiden_palvelujen_myontamisperusteet_ja_maksut.pdf

- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Opas. Saatavissa <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Scandinavian Journal of caring sciences 2018. Joy-of-life in cognitively intact nursing home residents: the impact of the nurse-patient interaction. Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/scs.12836>
- Selkokeskus, 2020. Selkokielen määritelmä. Saatavissa <https://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>
- Siivonen, P. 2021. Palveluesimies. PHHYKY. Haastattelu 1.2.2021.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2020. Osallisuuden edistäminen. Saatavissa <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- Sosiaali- ja Terveysministeriö 2021. Potilaan oikeudet. Saatavissa [Potilaan oikeudet - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#)

- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021. Laatu ja kehittäminen. Saatavissa <https://stm.fi/ikaantyneiden-palvelut/laatu-kehittaminen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020. Hyvinvointia vanhuuteen. Päivitetty 1.10.2020. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/hyvinvointia-vanhuuteen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2020. Hyvinvointia vanhuuteen Päivitetty 1.10.2020. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/hyvinvointia-vanhuuteen>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2020. Muistisairaudet 7.10.2020. Saatavissa [Muistisairaudet - Kansantaudit - THL](#)
- THL, 2020. Vanhuspalvelujen lait ja suositukset. Päivitetty 8.3.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut/vanhuspalvelujen-lait-ja-suositukset>

-
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2021. Tietoa RAI-järjestelmästä. Päivitetty 27.1.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>
 - Terveyskirjasto 2019. Hallikainen, M. & Mönkäre, R. Artikkeleitä päivitetty 16.4.2019. Muistisairaahan tukeminen ja ohjeita läheisille. Saatavissa https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00899#s5
 - Valtioneuvosto 2018. Rappe, E. & Kotilainen, H. & Rajaniemi, J. & Topo, P. Julkaisu Ympäristö opas 2018. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161060/YO_2018_Muisti_ja_ikaystavall_asuminen_WEB.pdf
 - Kuvio 1. Osallisuusapila: osallisuuden aineettomat ja aineelliset osatekijät. Ikäinstituutti 2020. Saatavissa <https://www.ikainstituutti.fi/elamanote/osallisuustutkimus/>

Liite 4. (1 /4) Tutkimuslupa

Asianumero	D/330/13.00.00.01/2021
Päätöslaji	Opinnäytetyö
Otsikko	Luvan myöntäminen opinnäytetyöhön: Ruuska Milla, Kaariste Piia, Hakanen Heidi, Muistisairaana osallisuuden tukeminen, opas tehostettuun palveluasumiseen Timontaloon, LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, H-hoitotyö
Päätöserustelut	Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä muistisairaana osallisuutta elämään palvelutalossa. Tavoitteena on tehdä tulostettava opas osallisuudesta henkilökunnan ja omaisten käyttöön. Tutkimuksesta ei aiheudu kuluja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle.
Päätös	Päätän myöntää luvan opinnäytetyöhön 31.3.2021 saakka seuraavin ehdoin ja edellytyksin: <ul style="list-style-type: none"> - saadut tiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa käyttää vain lupahakemuksessa määriteltyyn tutkimukseen, rekisteriselosteen mukaisesti - tutkimuksen aikana rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että tutkimuksessa muodostavat yksittäisen henkilön identifiointin mahdollistavat tutkimusaineistot säilytetään omina asiakirjoista erillisinä aineistoina ja suojataan asiattomilta pääsiltä sekä manuaalisten että atk-tiedostojen osalta. - jos tutkimusasetelmissa, -henkilöissä tai tiedonkeruussa tulee muutoksia, tulee niistä ilmoittaa lupaviranomaiselle ja tarvittaessa hakea uusi lupa - tietosuojasäyistä tutkimuksen tulokset tulee julkistaa siten, ettei niistä voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Tulosten raportoinnissa ja julkaisemisessa on noudatettava tieteen eettisiä ohjeita. - lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan - lupapäätöksen saajan tulee antaa päätös tiedoksi kaikille tutkimusryhmän jäsenille ja valvoa ehtojen täyttymistä - henkilötietojen käsittely tapahtuu EU:n yleisen tietosuojasetuksen (GDPR) mukaisesti <p>Luvan saaneet ovat velvollisia toimittamaan valmiin opinnäytetyön sähköisen version Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tutkimuskoordinaattorille.</p> <p>Tekijänoikeuksista ja omistuksesta on sovittu erikseen toimeksiantosopimuksessa.</p>

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointikuntayhtymä
Asumispalvelut
Tulosaluejohtaja

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

*08.02.2021/2 §

Tämän luvan myöntämiseen liittyvät tutkimuslupahakemusasiakirjat on tallennettu asianhallintajärjestelmä Twebiin.

Lisätietojen antaja

Palvelupäällikkö Päivi Poikolainen, puh. [REDACTED]
Palveluesimies Päivi Siivonen, puh. [REDACTED]

**Toimivallan peruste
Nähtävänäoloaika
Nähtävänäolopaikka**

Hallintosääntö
09.02.2021
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, kirjaamo, Keskussairaalankatu
7, 15850

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Saaja

Milla Ruuska, Piia Kaariste ja Heidi Hakanen

Tiedoksi

Marjo Soini, Päivi Poikolainen, Päivi Siivonen, Päivikki Lahtinen (LAB)

Liitteet

Opinnäytesuunnitelma, lupahakemus, toimeksiantosopimus

Allekirjoitus

Terttu Leivo
Tulosaluejohtaja

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Liitetään viranhaltijan päätökseen

**Päijät-Hämeen
hyvinvointikuntayhtymä**

Kunnallisasiat

Viranomaisen:
TulosaluejohtajaPäivämäärä:
08.02.2021Pykälä:
2**Oikaisuvaatimusoikeus**

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Muutoksenhakulaki

Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksistä, jotka koskevat virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista (KvesL 26 §).

Oikaisuvaatimusviranomaisen

Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään ja sen yhteystiedot:

Toimielin:	Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallitus
Postiosoite:	Keskussairaalankatu 7, 15850 Lahti
Käyntiosoite:	Keskussairaalankatu 7
Puh.:	(03) 819 11
Faksi:	(03) 819 2308
Sähköpostiosoite:	kirjaamo@phhyky.fi
Aukioloaika:	9-15

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ennen viraston aukioloajan päättymistä. Jäsenkunnan ja sen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluessa siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä ja muussa tapauksessa seitsemän päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimusaika taloudellisiin ja tuotannollisiin perustein tehdystä irtisanomisesta koskevasta päätöksestä alkaa kuluu vasta irtisanomisajan päättymisestä.

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen

Pvm: 09.02.2021

Kuntalain 95 §:n 1 momentin mukainen erityistiedoksianto asianosaiselle

Asianosainen: Milla Ruuska, Piia Kaariste ja Heidi Hakanen

- Annettu tiedoksi sähköisesti, pvm:
- Lähetetty tiedoksi kirjeellä, joka on annettu postin kuljettavaksi, pvm:
(kuntalaki 95 §) Tiedoksiantaja:
- Luovutettu asianosaiselle
Paikka ja pvm:
- Muulla tavoin, miten Tweb

Vastaanottajan allekirjoitus

Oikaisuvaatimuksen sisältö

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen sekä sen tekijä ja yhteystiedot.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle oikaisuvaatimusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä riippumatta tavasta, jolla se toimitetaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

4 (4)

Omalla vastuulla oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.